

มหกรรมตบยุง
'น้ำน้อย-น้ำนิ่ง' 18
เปลี่ยนเป็น'น้ำเน่า'

ยุทธนา สามัง
นักปฏิบัติการวิจัย

มหกรรมตบยุง

เมื่อ'น้ำน้อย-น้ำนิ่ง' เปลี่ยนเป็น'น้ำเน่า'

โรงพยาบาลคณะเวชศาสตร์เขตร้อน

พีแมน

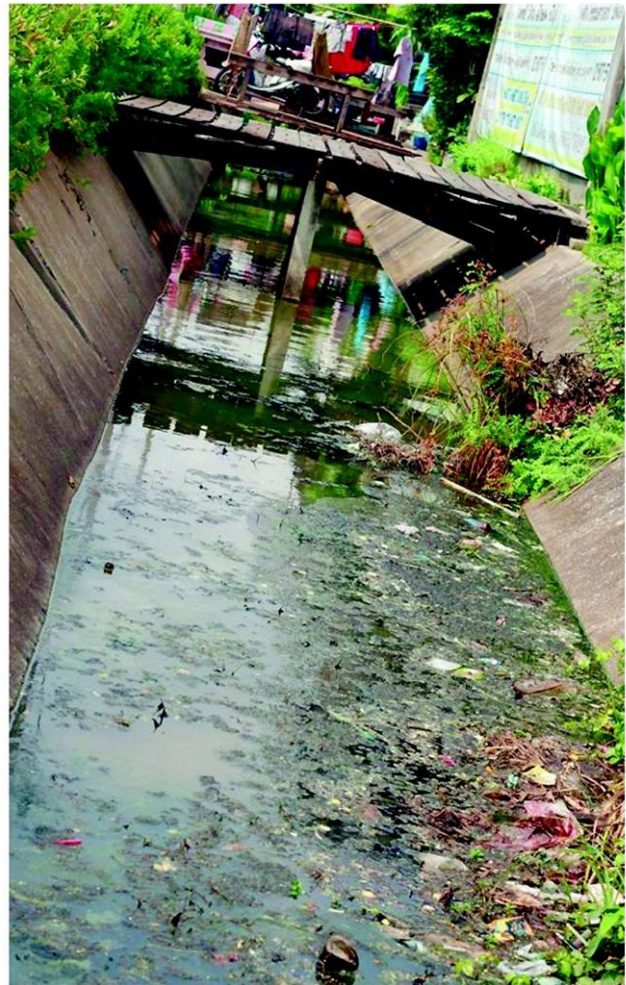
“หวิว” เสียงจากว้ายร้ายจอมยุ่ง ชื่อว่า “ยุงรำคาญ” หรือชื่อแบบอินเตอร์ ว่า Urban Mosquito ว้ายร้ายตัวเล็ก แต่มีฤทธิ์ไม่ธรรมดา ที่สำคัญเป็นพาหะของโรคไข้สมองอักเสบ โรคเท้าช้างในคน และโรคพยาธิหนอนหัวใจในสุนัข

บ่นกับใคร ต่างก็เห็นด้วย พยักหน้ากัน หึกหังก

ช่วงนี้ยุ่งชุมเหลือเกิน บินไปบินมาให้ว่อนไปหมด ทั้งตบ ทั้งตีกันมีอระวิง และเป็นอันตรายสัปดาห์พืชมายุงช่ายดิบช่ายดีจนขาดตลาด

อย่าง **“พีแมน”** พ่อค้าขายไม้ซอร์ตยุงไฟฟ้าย่านอนุสาวรีย์ที่บอกว่า ลินค้าขายดีกว่าเดือนที่แล้วมาก จนต้องรับมาขายเพิ่มขึ้น แต่ไม่ทราบว่าเป็นเพราะอะไร

ส่วน **ลุงประยงค์ สุขุม** ชายวัยกลางคน บ้านอยู่ริมคลองใต้สะพานพระราม 3 เล่า

แหล่งชุมชนใกล้ลำคลอง

ว่า ในตอนกลางคืนและช่วงอากาศครึ้มฟ้าครึ้มฝน จะเจอฝูงยุงชุมกว่าปกติ ต้องจุดไฟไล่ยุง ในช่วงนี้อากาศร้อนขึ้น เป็นห่วงเด็กๆ ที่ออกมาวิ่งเล่นในตอนเย็น ยิ่งถ้าไปในที่ที่มีพุ่มหญ้ารก หรือตามแหล่งน้ำขัง ก็อาจจะถูกยุงกัด เป็นอันตรายมาก

โชคดีที่ในชุมชนจะมีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขมาฉีดพ่นกำจัดยุงให้ พร้อมทั้งประกาศณรงค์ให้กำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำ

ในชุมชน

ทว่า กองทัพยุงร่ำคายนัน มาจากไหนกัน?

ปกติเทศบาลตบยุงจะอยู่ในหน้าฝน โดยเฉพาะช่วงหลังฝนตกและเกิดน้ำท่วมขัง แต่คราวนี้มาเร็วกว่าเคย

บางคนว่าเป็นเพราะผลพวงจากเอลนีโญ!

เรื่องนี้ไม่ได้มีว่ แต่มีความ

เกี่ยวข้องอย่างมีนัยสำคัญ

คาดการณ์กันว่าปรากฏการณ์เอลนีโญส่งผลให้ปีนี้จะเกิดภัยแล้งอย่างรุนแรงในรอบ

10-15 ปี ไม่เพียงส่งผลให้น้ำประปาเค็ม เพราะปรากฏการณ์น้ำทะเลหนุนสูงในรอบ 100 ปีแล้ว น้ำจืดในเขื่อนที่เหลือน้อยต้องใช้เพื่อประโยชน์ทางการเกษตร ทำให้น้ำที่ปล่อยลงมารบเร่ น้ำเค็มมีไม่มาก ทำให้อัตราในแหล่งน้ำลดลง

ล่าสุด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งกรมชลประทาน การประปานครหลวง และกรมการระบายน้ำ ได้หาวิธีการระบายน้ำอย่างเป็นระบบ เนื่องจากหากปล่อยทิ้งไว้กลายเป็นน้ำนิ่ง ซึ่งไว้นานเข้าจะกลายเป็นน้ำเน่า เพราะได้รับออกซิเจนที่ไม่เพียงพอ เป็นช่องว่างให้ยุงร่ำคายนับโอกาสเข้ามาวางไข่ กลายเป็นกองทัพยุงในอนาคต

ยุทธนา สามัง นักปฏิบัติการวิจัย ภาค

วิชาภูมิวิทยาการแพทย์ คณะเวชศาสตร์เขตร้อน มหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งเป็นสถานที่เดียวในประเทศไทย ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องสัตว์และแมลงในเขตร้อน บอกว่า กรณีของน้ำทะเลหนุนตัวสูงไม่ส่งผลต่อการเพาะพันธุ์ของยุง เพราะยุงวางไข่ในน้ำที่มีค่าความเป็นกรดด่างที่เป็นกลาง นอกจากกรณีที่มีน้ำหนุนสูงขึ้น และเกิดน้ำขัง ไม่มีการระบายน้ำอย่างเป็นระบบ ทำให้ลูกน้ำ ตัวโม่ง เจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว

อีกปัจจัยหนึ่งที่เกิดการขยายตัวของลูกน้ำและตัวโม่ง คืออุณหภูมิที่สูงขึ้น รวมไปถึงเกิดฤดูแล้งที่ติดต่อยาวนานก็ส่งผลต่อการเพาะพันธุ์ด้วยเช่นกัน โดยธรรมชาติแล้ว ยุงร่ำคายนี้ออกหากินในช่วงพลบค่ำ ยามโพล้เพล้ หากอยู่นิ่งๆ จะรู้สึกว่ายุงตอม ถูกกัดอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะอยู่ในสถานที่ที่โล่งแจ้ง

สำหรับ “ยุงร่ำคายน” นอกจากจะสร้างความรำคาญ กวนใจแล้ว เมื่อถูกตอมหรือ

กัด จะทำให้เกิดผื่นคัน ผดแดงแต่จะหายในระยะเวลาอันสั้น ยุงแต่ละชนิดเป็นพาหะนำโรคที่แตกต่างกัน โดยจำแนกชนิดสายพันธุ์ตามลักษณะที่อยู่อาศัยได้ 2 จำพวก คือ 1.ยุงรำคาญในท้องนา และ 2.ยุงรำคาญในชุมชน แต่ชนิดหลังยังพบได้น้อยมากในประเทศไทย

ยุงรำคาญใน “ท้องนา” เป็นพาหะนำโรค “ไข้สมองอักเสบ” ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อทารกและเด็กเล็ก เพราะมีภูมิคุ้มกันต่ำ ส่วนยุงรำคาญใน “ชุมชน” เป็นพาหะนำโรค “เท้าช้าง” ที่ส่งผลกระทบยาวทั้งกับเด็กและผู้ใหญ่

ฉะนั้นทางที่ดีควรหลีกเลี่ยงการถูกยุงกัด ด้วยการกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ ไว้ดังนี้

1.ในบริเวณที่มีแหล่งน้ำตื้นเขินสามารถถมหรือปรับพื้นดินให้สูง เพื่อลดการขังน้ำ

2.ต้องจัดการระบบการระบายให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งยุทธนาบอกว่า ปัจจุบันทางภาควิชาภูมิวิทยาการแพทย์ ได้ร่วมกับ สวทช. กระทรวงสาธารณสุขและมหาวิทยาลัยมหิดล นำแบบที่เรี่ยพันลงไปใ้แม่น้ำ เหมือนเป็นการเพิ่มจุลินทรีย์ให้แก่แม่น้ำได้รับออกซิเจนมากขึ้น ช่วยตัดวงจรการเกิดลูกน้ำและโม่ง ให้น้อยลง ได้ทดลองไปแล้วเมื่อเดือนมกราคมที่ผ่านมาในลำคลองย่านจตุจักรและสุทธิสาร ต้องใช้เวลา 2-3 เดือนจึงจะเห็นผล โดยต้องทำการศึกษาคำนวณพื้นที่และปริมาณน้ำ เพื่อวิเคราะห์การพ่นแบบที่เรี่ยลงสู่ในปริมาณที่เหมาะสมและสมดุลของระบบนิเวศ

ด้าน สมพิศ โขษฐวารี

หัวหน้ากลุ่มงานกองควบคุมโรคและแมลงนำโรคของสำนักอนามัย กล่าวว่า การกำจัดลูกน้ำ แมลงต่างๆ ในชุมชนเป็นภารกิจของสำนักงานเขต เพื่อควบคุมโรคให้เล็ดออก และจำกัด

สัตว์ที่ก่อเหตุรำคาญ คือ หนู ยุง แมลงวัน และแมลงสาบ

ซึ่งในบรรดาสัตว์ก่อความรำคาญพบว่า ในกรุงเทพฯ ถือว่า “ยุงเป็นสัตว์ก่อความรำคาญมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 70

เปอร์เซ็นต์ของสัตว์ก่อความรำคาญทั้งหมด”

หัวหน้ากลุ่มงานกองควบคุมโรค กล่าวต่ออีกว่า การกำจัดยุงรำคาญต้องเริ่มที่ต้นเหตุ ยุงรำคาญจะแฝงตัวอยู่ในท่อระบายน้ำ และแหล่งที่มีขยะมูลฝอย จึงต้องเริ่มกำจัดยุงจากแหล่งน้ำ แต่การฉีดพ่นได้ผลน้อย ไม่เพียงเกิดการฟุ้งกระจายในอากาศ ยังเจือจางไม่ทั่วถึงทั้งพื้นที่

วิธีที่ได้ผลดีคือ ใส่สารยับยั้งการเพาะพันธุ์ลูกน้ำในแหล่งน้ำขังตามชุมชน โรงเรียนและวัด รวมทั้งรณรงค์ให้ความรู้กับคนในชุมชนให้กำจัดน้ำขัง รวมทั้งใส่ใจดูแลและติดตามผลอย่างต่อเนื่อง

อย่าประมาทว่ายุงเป็นสัตว์ตัวน้อย แต่มีฤทธิ์แรง เป็นพาหะนำเชื้อโรคต่างๆ เข้าสู่ร่างกาย จึงต้องดูแลตัวเองและคนรอบข้างอย่าปล่อยให้เป็นเรื่องของหน่วยงานใหญ่ที่จะต้องเข้ามาแก้ไขปัญหาเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ต้องเริ่มจากตัวเองก่อน

จันทิพย์ ศุกรสุต